ORIENTAREA ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ

(Scrisoare metodică)

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE PEDAGOGICE

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ BUCUREȘTI, 1967

MINISTERUL ÎNVĂŢĂMÎNTULUI
INSTITUTUL DE ŞTIINŢE PEDAGOGICE

ORIENTAREA ŞCOLARĂ ŞI PROFESIONALĂ

SCRISOARE METODICĂ

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ — BUCUREŞTI, 1967

I. CE ESTE ORIENTAREA ȘCOLARĂ ȘI PROFESIONALĂ ?

După cum se știe, dezvoltarea vertiginoasă a științei și tehnicii aduce după sine exigențe mereu sporite cu privire la pregătirea temeinică și multilaterală a tineretului școlar, pentru a face față la un nivel cît mai înalt ritmului de dezvoltare a economiei și culturii noastre socialiste.

În raportul prezentat la Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat faptul că „Școala noastră va deveni tot mai cuprinzătoare, oferind tinerilor largi posibilități de învățătură, în funcție de aptitudinile și dorințele lor, de cerințele economiei noastre socialiste în plin avînt“ [1].

Rezultă că problemele *orientării școlare și profesionale* se înscriu printre primele în ordinea actualității și importanței lor în școală.

De la bun început se impun cîteva precizări în legătură cu concepția care trebuie să stea la baza realizării sarcinilor în domeniul orientării școlare și profesionale.

Prin *orientare școlară* se înțelege pregătirea și îndrumarea elevilor spre unul din tipurile de școală existente în sistemul nostru de învățămînt, în conformitate cu interesele, înclinațiile și aptitudinile lor. Problema orientării școlare se pune cu deosebire în cazul absolvenților școlii generale, care trebuie să aleagă între continuarea studiilor în *liceele teoretice* și de *specialitate* (industriale, agricole, economice, pedagogice și artistice) și între diversele tipuri de *școli profesionale*.

În strînsă legătură cu orientarea școlară se impune și determinarea noțiunii de *preorientare profesională*. Prin aceasta se înțelege numai asigurarea premiselor psiho-pedagogice, medicale

---

[1] Nicolae Ceaușescu. *Raport la cel de al IX-lea Congres al P.C.R.*, Editura Politică, București, 1965, p. 52.

și sociale în vederea alegerii adecvate a viitoarei școli (profesiuni) de urmat. Ea nu este o orientare propriu-zisă, ci numai o etapă premergătoare (cum o arată și numele) adevăratei orientări școlare și profesionale.

Preorientarea profesională constă în introducerea copilului în problemele orientării școlare și profesionale, încă înainte ca acesta să fie pus în situația de a-și alege școala sau profesiunea propriu-zisă. Spre deosebire de orientarea școlară, preorientarea are un caracter mai general, mai larg și mai puțin diferențiat. Ea înlesnește preadolescentului și adolescentului opțiunea pentru categoria de școală, pentru ramura de profesiuni, pentru sectorul de activitate spre care la un moment dat acesta manifestă interese mai puternice, înclinații și aptitudini.

În ceea ce privește *orientarea profesională* propriu-zisă, aceasta poate fi definită ca o activitate bazată pe un sistem de principii teoretice, de metode și procedee, menite să vină în sprijinul rezolvării științifice a problemei alegerii adecvate a profesiunii de către elevi (sau de către adulți). În comparație cu preorientarea, orientarea profesională conduce la alegerea unei specialități mai precis delimitate și cu un grad mai mare de stabilitate.

Preorientarea, orientarea școlară și profesională nu sînt decît momente sau etape ale aceluiași proces, care definesc drumul parcurs de fiecare individ de la general către particular, de la o orientare mai largă spre una tot mai precisă și mai concretă, care se încheie cu luarea unei hotărîri definitive privind viitoarea profesiune. În acest sens, preorientarea profesională și orientarea școlară conțin în germene elementele orientării profesionale propriu-zise, le prefigurează și le anticipează oarecum. Ele au note comune și se disting mai mult pe plan teoretic decît în practică.

Adîncind precizările de mai sus, se impune dezvăluirea și sublinierea aspectelor *formative* ale acțiunilor de orientare școlară, de preorientare și orientare profesională.

Astfel, preorientarea și orientarea (școlară și profesională) nu constituie preocupări de sine stătătoare, ci sînt *intrinsece* procesului instructiv-educativ realizat de către întregul colectiv pedagogic al școlii. În aceste condiții alegerea adecvată a școlii (profesiunii) de către elev este efectul final al acțiunilor formative.

Se pune întrebarea *cum* și *cînd* este adecvată această alegere? Ea devine adecvată pe baza *pregătirii psihologice a elevilor* în

vederea acestei alegeri. Prin „pregătirea psihologică“ noi trebuie să înțelegem formarea noțiunilor științifice, a deprinderilor intelectuale și practice, dezvoltarea intereselor cognitive, a aspirațiilor profesionale eficiente, educarea motivelor pozitive ale învățării, precum și exersarea înclinațiilor și a aptitudinilor vocaționale. Concepute în acest fel, preorientarea și orientarea nu vor rămîne exterioare procesului instructiv-formativ, ci, după cum s-a arătat, vor face parte organică din acest proces. Într-adevăr, dacă învățătura constituie activitatea principală a elevului, dacă procesul de învățămînt are un caracter educativ, atunci efectele acestei activități și ale procesului amintit asupra dezvoltării psihice vor constitui componentele pregătirii psihologice a elevilor pentru alegerea adecvată a profesiunii.

Desigur, în condițiile arătate elevul poate să opteze pentru o școală (profesiune) sau alta, însă libertatea lui în alegere va fi determinată de condiții psihologice interne (interese, înclinații, aptitudini), iar nu de factori externi — dorința părinților, avantaje materiale etc.

În această perspectivă sarcinile școlii nu se pot limita numai la simple acțiuni de diagnoză a însușirilor psihofizice cerute de diversele profiluri școlare și profesionale. Dimpotrivă, rolul școlii este acela de a-i conferi procesului instructiv o maximă eficiență formativă, pe linia obiectivelor orientării școlare și profesionale, așa cum acestea vor fi analizate în continuare.

II. SARCINILE ȘI CONȚINUTUL ORIENTĂRII ȘCOLARE ȘI PROFESIONALE

1. CUNOAȘTEREA ȘI AUTOCUNOAȘTEREA ELEVILOR

În cunoașterea elevului în vederea orientării sale profesionale trebuie realizate trei obiective principale : 1. dezvăluirea intereselor elevului ; 2. cunoașterea înclinațiilor și aptitudinilor sale și 3. cunoașterea trăsăturilor de voință și caracter care-i definesc individualitatea.

De aceea activitatea de cunoaștere a elevului are în vedere urmărirea procesului de dezvoltare în etape a elevului sub aspectul componentelor pregătirii lui psihologice în accepția arătată mai sus. Desigur, aceasta implică determinarea nivelului de dezvoltare a acestor componente în fiecare etapă dată a școlarității, pe baza modului de exteriorizare și de manifestare a componentelor respective.

Pentru realizarea acestor obiective, este necesar să fie respectate două condiții de bază : *colaborarea* tuturor factorilor educativi, prin care să se sporească posibilitățile cunoașterii elevului și să se asigure obiectivitatea caracterizării sale ; crearea unor situații prin care să fie *stimulată manifestarea liberă* a elevului și să fie favorizată dezvăluirea fondului său psihic, în toată autenticitatea și originalitatea sa.

Ținînd seama de faptul că procesul cunoașterii elevului în vederea orientării sale profesionale urmărește modelarea și armonizarea aspirațiilor, intereselor, aptitudinilor și trăsăturilor specifice voinței și caracterului elevului pe măsura cerințelor sociale, este evident că se impune utilizarea unui *sistem de metode și procedee* menit să surprindă sintetic *elementele tipice* ale personalității elevului și mai ales ceea ce poate indica *direcția dezvoltării* sale.

În acest sistem de mijloace vor intra :

a) *Observația* privită ca urmărire conștientă și dirijată a tuturor manifestărilor elevilor, în cele mai caracteristice și diverse situații ale vieții școlare și extrașcolare. În sprijinul acestei metode se poate utiliza un *protocol* sau o *fișă personală* [1], în care, obiectiv și conștiincios, profesorul își notează reacția caracteristică elevului, care prin interpretare poate căpăta semnificații psihologice adînci.

b) Viața obișnuită a școlii nu oferă întotdeauna observatorului (profesorului) prilejul de a-l observa pe elev în situații caracteristice. De aceea, este necesar să fie create *situații experimentale*, care, fără să se îndepărteze de pulsul și culoarea vieții școlare, să pretindă elevului un comportament mai simplu sau mai complex, prin care să fie dezvăluită lumea sa interioară, preocupările și interesele, convingerile și îndoielile, speranțele și idealurile sale.

c) În acest sistem, un loc distinct îl poate avea *convorbirea* cu elevii despre ei înșiși și despre colegii lor. Fie că sînt *individuale*, fie că sînt *colective*, organizate cu prilejul analizei muncii școlare, a muncii în organizațiile de copii și tineret, convorbirile purtate cu tact, pe fondul încrederii și autorității de care se bucură educatorul în ochii elevului, pot dezvălui multiple aspecte ale lumii interioare a acestuia.

Apare evident din cele de mai sus că o sursă de cunoaștere a elevului este el însuși — pentru el sau pentru cei din jurul său. De aceea, elevul trebuie inițiat și antrenat în caracterizarea colegilor săi și în caracterizarea sa proprie. Acest antrenament se poate realiza pe baza exercițiilor de caracterizare și autocaracterizare, precum și pe baza înarmării elevului cu criterii obiective de apreciere a conduitei celor din jur. [2]

Ca un procedeu special, prin care elevul își poate însuși criterii obiective de *apreciere* și *autoapreciere*, s-ar putea menționa punerea elevului în situația de a-și confrunta propria apreciere cu aprecierea obiectivă, dată fie de cei din jur (atunci cînd ea este unanimă), fie de faptele de conduită ale elevului. Astfel, elevului i se cere să-și imagineze modul în care un coleg al său, sau el însuși, va reacționa într-o situație dată. Această

---

[1] Vezi anexa 2.
[2] Gh. Zapan. *Cunoașterea și caracterizarea elevilor în vederea orientării lor profesionale*, Revista de pedagogie, nr. 7/1966

apreciere elevul va putea s-o confrunte cu opinia celor din jur și mai ales cu reacția propriu-zisă la situații similare special create de profesor. Eventual, dacă este cazul, corecția este impusă sau și-o impune singur.

Procesul cunoașterii elevului și înarmarea sa cu criterii juste de apreciere a celor din jur nu poate fi separat de procesul *autocunoașterii*. Antrenamentul pe care-l facem elevilor pentru a se cunoaște și aprecia just între ei este în același timp un exercițiu pregătitor pentru realizarea unei juste autocunoașteri și autoaprecieri.

Autocunoașterea fiind un proces mai fin, necesitînd deci mai mult simț critic, pretinde un nivel mai înalt de dezvoltare a personalității și un îndelungat exercițiu de inițiere. Pînă în clasa a VIII-a nu pot fi realizate decît exerciții preliminare. Fiind pregătitoare, aceste exerciții vizează formarea capacității de a raporta la propria conduită criteriile aplicate pentru evaluarea conduitei altuia. Abia în clasele mari pot fi organizate exerciții și acțiuni de autocunoaștere propriu-zisă.

Prin aceste exerciții se urmărește :

a) cunoașterea de către elev a adevăratelor sale înclinații, interese, aptitudini ;

b) formarea și dezvoltarea la elev a capacității de a face distincția între ceea ce este trainic și durabil în orientarea sa, față de ceea ce este trecător și instabil ;

c) posibilitatea ca elevul să-și autostăpînească, să-și autodirijeze și autoperfecționeze trăsăturile propriei personalități.

Exercițiile de autocunoaștere pot fi foarte diverse și numeroase. Depinde de interesul, de tactul și de experiența profesorului în găsirea unor modalități noi, adaptate specificului grupului de elevi cu care lucrează. Aici ne vom mărgini să dăm doar cîteva sugestii.

Elevii pot fi puși, verbal sau scris, să se compare cu eroii din literatură, din filme, piese de teatru etc. O astfel de comparație este și constatativă, dar mai ales stimulatoare. De asemenea, ei vor fi încurajați să țină un caiet de însemnări, în care să noteze zilnic impresiile, precum și aprecierea pozitivă sau negativă a modului personal de a se comporta în diverse situații.

Reușind să se cunoască, să-și surprindă atît calitățile cît și lipsurile, elevii pot fi îndrumați să-și formuleze cîteva reguli sub formă de maxime sau cerințe, pe care să le afișeze în colțul lor intim și după care să se conducă în toate împrejurările. Ast-

fel de procedee îl pregătesc pe elev și-l inițiază în procesul autoeducației. În general, se poate face mențiunea că toate mijloacele utilizate pentru înarmarea elevului cu criterii de cunoaștere a personalității umane devin și mijloace de autocunoaștere. Important este ca elevul să înțeleagă adevărul fundamental, acela că oglinda propriei sale persoane este lumea înconjurătoare, colectivul în care el trăiește.

2. DEZVOLTAREA INTERESELOR, ÎNCLINAȚIILOR ȘI APTITUDINILOR ELEVILOR

Fiind importante componente ale pregătirii psihologice a elevilor pentru alegerea adecvată a profesiunii, interesele cognitive și practice, înclinațiile și aptitudinile constituie obiective principale ale acțiunilor formative.

Interesele cognitive se formează în procesul asimilării cunoștințelor din variatele domenii de specialitate. Este evident că dezvoltarea lor cade, în primul rînd, în sarcina profesorilor care predau obiectele de învățămînt. Important este ca interesele să fie autentice, în sensul de a-i mobiliza pe elevi la eforturi intelectuale pentru achiziționarea cunoștințelor științifice respective. În această ipostază de devenire ele sînt motive intrinsece ale învățării. Acesta este și un prim criteriu al determinării autenticității lor pentru profesor. Cu alte cuvinte, cînd elevul învață nu de dragul notei, nu pentru recompensa obținută de la părinți și nu din alte motive de natură externă, ci datorită satisfacției intelectuale pe care o resimte, rezultată din însuși procesul de însușire a cunoștințelor, de rezolvare a problemelor etc., profesorul poate fi sigur că are de a face cu interese cu adevărat eficiente din punct de vedere psihologic. În acest sens interesele devin motive reale ale învățării.

Fără a intra în amănunte, atragem atenția că spre sfîrșitul absolvirii școlii generale (liceului) este necesar să se precizeze și să se intensifice *direcționarea profesională* a intereselor cognitive și practice. Numai în acest sens interesele vin în întîmpinarea soluționării sarcinilor orientării profesionale.

Din aceeași categorie a componentelor pregătirii psihologice fac parte înclinațiile și aptitudinile elevilor. În cazul înclinațiilor, care pot fi socotite drept înzestrări naturale ale elevului, sarcina, nu tocmai ușoară, a colectivului pedagogic este de a le clarifica și determina, observînd atent elevul pe parcursul șco-

larității din punctul de vedere al obiectelor și activităților spre care se simte în mod firesc mai mult atras. Noi trebuie să încurajăm pe toate căile aceste imbolduri interne pentru a grefa pe fondul lor bagajul de cunoștințe necesar, deprinderile intelectuale și practice care într-un fel sau altul constituie premise psihologice pentru orientarea profesională.

În strînsă unitate cu înclinațiile, corelîndu-se și cu interesele cognitive, apar și se dezvoltă variatele tipuri de aptitudini, care sînt însușiri esențiale și relativ stabile, asigurînd rezolvarea cu succes a sarcinilor școlare legate de învățătură.

Pe această temă apar și se consolidează variate categorii de aptitudini : matematice, lingvistice, literare, muzicale, sportive etc. Sarcina școlii este să determine momentele genetice ale aptitudinilor de tip diferit și să dirijeze în mod adecvat, prin activitățile corespunzătoare școlare și extrașcolare, dezvoltarea lor polivalentă.

3. INIȚIEREA ELEVILOR ÎN CUNOAȘTEREA DIFERITELOR RAMURI DE ACTIVITATE PROFESIONALĂ

O bună orientare profesională trebuie abundent servită de cunoașterea profesiunilor de către elevi. Această cunoaștere are, în linii mari, un caracter informativ, de inițiere, fără a se reduce la un simplu inventar al profesiunilor. Avînd un asemenea caracter, ea trebuie realizată multilateral, atît extensiv cît și intensiv. Introducerea elevilor în „tainele“ diferitelor profesiuni, familiarizarea lor cu mecanismul vieții economice, dezvăluirea unor aspecte noi ale vieții sociale contemporane se va face în strînsă legătură cu educația moral-cetățenească, drept prefață la viitoarea pregătire profesională. Această sarcină va fi realizată atît prin predarea diferitelor obiecte de învățămînt, cît și prin folosirea unor măsuri speciale (vizite, întîlniri, filme, lecturi etc.).

Pentru inițierea profesională a elevilor, acestora li se vor furniza informații despre ramurile profesionale reprezentate în economia națională, atît în momentul de față, cît și în perspectiva dezvoltării ei. În cadrul ramurilor profesionale se vor aborda cu precădere acele grupe sau profesiuni în care economia națională are mai multă nevoie de cadre, îmbinînd acest deziderat social și cu interesele manifestate de elevi către o profesiune sau alta.

Elevii trebuie informați asupra conținutului cultural-științific al profesiunilor respective. În felul acesta ei vor fi stimulați să-și ridice nivelul de cunoștințe generale și să pună un accent deosebit pe acele obiecte de învățămînt care constituie fundamentul teoretic al profesiunilor : matematica, fizica, chimia, biologia, științele umaniste etc. Concomitent cu aceasta ei trebuie inițiați prin mijloacele de informare cu care operează orientarea profesională și asupra conținutului tehnic și tehnologic al profesiunilor, făcîndu-se în mod aplicativ legături între cunoștințele teoretice și valorificarea lor în practica profesiunilor. Astfel se vor dezvolta interesele de cunoaștere științifică ale elevilor, se va lărgi informația lor profesională și se va stimula simțul de responsabilitate pentru pregătirea lor școlară, condiție esențială a reușitei în viitoarea profesiune.

Abordarea problemelor trebuie realizată la modul lor cel mai concret, cu trimiteri la realitățile social-economice ale regiunii, raionului, localității respective. Inițierea profesională va fi strîns coroborată cu acțiunea de popularizare a școlilor care pregătesc cadre în specialitățile discutate.

Întreagă această acțiune trebuie axată pe ideile de utilitate social-economică, perspective de dezvoltare, cerințe și posibilități de calificare.

4. CULTIVAREA UNEI MOTIVAȚII SOCIAL-MORALE

S-a arătat în paginile introductive că alegerea adecvată a profesiunilor se realizează numai cu condiția existenței unor motive autentice care justifică opțiunea. Prin natura lor însă motivele, din punctul de vedere al valorii lor social-morale, pot ocupa un loc diferit în ierarhia motivelor alegerii. Astfel, autentice pot fi, în egală măsură, atît motivele individualiste, cît și motivele de un superior ordin social-moral. În prima categorie se înscriu motive cum ar fi : interesul personal, realizarea unor beneficii materiale prin profesiunea aleasă, evitarea — după părerea elevului — a eforturilor și asigurarea comodității în serviciu și așa mai departe.

Datele observației arată că frecvența acestui tip de motive este destul de semnificativă în masa elevilor. Faptul acesta constituie o problemă de prim ordin educativ, peste care nu se poate trece cu vederea.

Din cea de a doua categorie fac parte acele motive în alegerea profesiunii, indiferent de natura lor, care constituie pentru elevi îndemnuri interne spre a săvîrși fapte de utilitate socială, a servi patria, a contribui la ridicarea nivelului cultural al maselor ș.a.m.d. Se înțelege că lupta împotriva primei categorii de motive, de îndată ce ele sînt înrădăcinate, nu se poate duce altfel decît prin formarea și dezvoltarea la elevii respectivi a motivelor sociale superioare. Firește că acest proces este laborios și de lungă durată. El are implicații ca și repercusiuni asupra profilului moral al personalității în ansamblu a elevilor.

Motivația social-morală în alegerea profesiunii nu se constituie și nu se dezvoltă de la sine ca un act spontan. Ea este, dimpotrivă, rezultatul unui sistem bine chibzuit de influențe instructiv-educative și se împletește organic cu activitatea principală a elevului — învățătura —, respectiv cu eforturile pe care acesta învață să le depună, cu succesele școlare pe care el reușește să le obțină și care se răsfrîng în mod pozitiv nu numai în planul dezvoltării intelectuale, ci și al devenirii sale morale.

5. CUNOAȘTEREA CRITERIILOR DE ALEGERE A PROFESIUNII

Organizarea și desfășurarea întregii activități de orientare școlară și profesională a elevilor se sprijină pe anumiți parametri care asigură acestei munci o finalizare concretă. În fond, alegerea justă a profesiei depinde de felul cum au fost înțelese și aplicate, în luarea hotărîrii, criteriile determinate ale unei alegeri obiective și realiste.

Aceste criterii, privite într-o strînsă corelație, sînt în măsură să asigure o concordanță între însușirile, particularitățile, aspirațiile individului și între cerințele obiective ale dezvoltării societății — problemă centrală a orientării profesionale. În lumina acestor considerente punctăm următoarele criterii principale:

a) *Particularitățile individuale, îndeosebi, interesele, aptitudinile și înclinațiile elevului.* Considerăm că preocupările privind orientarea școlară și profesională a elevilor trebuie să înceapă cu studierea intereselor, înclinațiilor și aptitudinilor și a altor însușiri ale personalității despre care s-a vorbit mai înainte. Pe temeiul acestor însușiri elevul este îndreptat, orientat spre anumite tipuri de școli sau domenii de activitate socială. Subliniem însă faptul că aceste însușiri ale individului nu sînt sta-

tice, date o dată pentru totdeauna, ci ele evoluează, se dezvoltă sau stagnează în raport cu influențele mediului și ale educației, în raport cu munca și eforturile depuse de elev pentru autoperfecționare și autorealizare. Unele aptitudini apar mai devreme, altele mai tîrziu, într-o formă mai mult sau mai puțin diferențiată. Rezultă că nu ne putem opri doar la cunoașterea elevilor, ci se cere în același timp o preocupare sistematică îndreptată spre trezirea și întărirea intereselor de cunoaștere, spre dezvoltarea multilaterală a înclinațiilor și aptitudinilor.

b) *Cunoașterea profesiunilor și a multiplelor cerințe* (nu numai a celor intelectuale, ci și a celor fizice, igienice, morale, etc.) *implicate în practicarea acestora.* Practica ne arată că atît elevii, cît și părinții lor, de multe ori au o slabă orientare în domeniul profesiunilor, a diverselor sectoare de activitate, dar mai ales în ceea ce privește natura profesiei, a cerințelor ce se pun față de cei care o practică. În felul acesta e firesc că nu se poate stabili o corelație reală între aptitudinile elevului și între profesiunea aleasă, ceea ce duce adeseori la orientări mai puțin nimerite sau chiar greșite, dăunîndu-se prin aceasta atît intereselor societății, cît și celor ale individului.

c) În alegerea profesiunii, o dată cu respectarea criteriilor amintite și în strînsă legătură cu ele se au în vedere și *direcțiile, perspectivele de dezvoltare ale societății noastre, cerințele și interesele sociale diferențiate față de anumite domenii de activitate.* Se studiază în acest spirit necesarul de cadre de specialiști, perspectivele de dezvoltare ale anumitor ramuri ale economiei naționale, posibilitățile reale de plasare în domeniul respectiv etc. În orientarea elevilor pe temeiul acestui criteriu se pune un accent deosebit pe trezirea și dezvoltarea simțului datoriei, a spiritului lor patriotic, a hotărîrii lor ferme de a deveni cetățeni cît mai utili societății noastre socialiste.

Aplicarea acestor criterii are loc într-o strînsă unitate și corelație. Numai în felul acesta se realizează o concordanță și armonie între factorii subiectivi și cei obiectivi, între interesele personale și cerințele sociale. Și acest lucru este pe deplin posibil, avîndu-se în vedere pe de o parte faptul că dirijarea intereselor elevilor prezintă, de obicei, un cîmp mai larg, iar aptitudinile lor permit, în marea majoritate a cazurilor, îmbrățișarea variatelor profesiuni, respectiv specialități, mai mult sau mai puțin înrudite.

III. MIJLOACE ALE ORIENTĂRII PROFESIONALE

1. VALORIFICAREA CONȚINUTULUI OBIECTELOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT ÎN SCOPURILE ORIENTĂRII PROFESIONALE

Orientarea școlară și profesională se realizează, în primul rînd, în procesul de învățămînt, care este, după cum se știe, principalul mijloc de educație multilaterală a tineretului. Prin *conținutul* lui (cunoștințele care se însușesc, priceperile și deprinderile care se formează), procesul de învățămînt oferă un cadru favorabil pentru realizarea multiplelor sarcini ale orientării școlare și profesionale. Astfel, în predarea fiecărui obiect de învățămînt se pot realiza cele două condiții fundamentale ale orientării profesionale : cunoașterea intereselor și aptitudinilor elevilor, informarea lor în legătură cu școlile și profesiunile spre care se pot îndrepta la absolvire și educarea intereselor cu direcționare profesională net exprimată.

Observațiile făcute de profesori la lecție (în legătură cu interesele elevilor, capacitatea de înțelegere și asimilare a cunoștințelor, dificultățile întîmpinate și explicația acestora etc.), discuțiile cu ei sau analiza diferitelor lucrări efectuate furnizează principalele date care definesc posibilitățile pe care le au și personalitatea lor în ansamblu.

Ocupîndu-ne acum în special de informarea profesională în cadrul diferitelor obiecte de învățămînt, este necesar să răspundem la cîteva întrebări : *care este specificul informării profesionale la lecție ? Ce informații se pot transmite ? În ce mod este indicat să se transmită aceste informații profesionale ? Cum se poate pregăti profesorul pentru a introduce organic în lecții elemente de orientare profesională ? De ce mijloace dispune profesorul, în afara lecției, pentru informarea școlară și profesională a elevilor ?*

a) Unele lecţii din programele diferitelor obiecte de învăţămînt permit o legătură firească cu anumite domenii de activitate şi profesiuni. Alte lecţii nu permit acest lucru şi atunci este greşit să se recurgă la legături artificiale. Profesorul nu trebuie să piardă din vedere scopul principal al lecţiei : transmiterea sau verificarea unui anumit volum de cunoştinţe, formarea unor deprinderi intelectuale sau practice, educarea unor capacităţi intelectuale şi morale etc. Transmiterea unor informaţii despre profesiuni constituie un obiectiv subsidiar, care se realizează doar în măsura în care o permite conţinutul lecţiei. Informaţiile profesionale care se dau într-un moment sau altul al lecţiei sînt utile numai în cazul cînd nu ştirbesc cîtuşi de puţin unitatea lecţiei şi nu constituie „corp străin" în ansamblul cunoştinţelor predate.

Informarea profesională la lecţie urmăreşte, în primul rînd, *consolidarea cunoştinţelor, prin indicarea aplicaţiilor practice* într-un anumit proces de producţie şi în anumite profesiuni şi *dezvoltarea multilaterală a intereselor elevilor.* Mijlocul principal prin care un obiect de învăţămînt contribuie la orientarea profesională a elevilor este *educarea interesului pentru obiectul de învăţămînt şi implicit pentru o anumită categorie de şcoli şi profesiuni,* în care se întîlnesc mai mult cunoştinţele acumulate la obiectul respectiv. Orice exagerare, orice tentativă de „actualizare" formală în legătură cu profesiunile nu pot decît să devieze lecţia de la scopul ei principal şi să compromită ideea de orientare profesională în procesul de învăţămînt.

b) Atunci cînd este posibil, fără a stînjeni cu nimic desfăşurarea lecţiei (ba chiar contribuind la succesul ei), este indicat să li se transmită elevilor — în limitele permise de conţinutul lecţiei — unele cunoştinţe despre :

— procesele tehnologice sau domeniile de activitate practică în care-şi găsesc aplicarea cunoştinţele teoretice predate ;

— specialiştii care aplică în munca lor aceste cunoştinţe (deci, profesiunile care solicită cunoştinţele predate) ;

— unele informaţii în legătură cu specificul muncii în aceste profesiuni (ce face specialistul, în ce condiţii lucrează, ce pregătire i se cere etc.) ;

— şcolile în care se aprofundează cunoştinţele predate şi se face calificarea în aceste profesiuni.

Profesorul va apecia, în fiecare caz în parte, măsura și modul în care pot fi introduse în lecție asemenea cunoștințe, în așa fel încît lecția, în ansamblul ei, să aibă de cîștigat.

Lucrul cel mai dificil în munca de informare profesională a elevilor de către profesor este adunarea datelor necesare în legătură cu profesiunile aduse în discuție. În lipsa unor monografii profesionale adecvate și a altor mijloace de informare a profesorilor nu se pot folosi decît *convorbirile cu specialiștii* și *anumite surse indirecte de informare* : cărți și broșuri care prezintă tangențial profesiunile, articole din presă, filme documentare etc.

c) Cum se poate pregăti profesorul în vederea informării profesionale a elevilor ?

Plecînd de la analiza programelor și manualelor școlare, profesorul ar trebui să-și pună — încă de la începutul anului școlar — cîteva întrebări și să le caute răspunsuri :

— Ce profesiuni, legate mai direct de obiectul predat, ar putea fi prezentate la lecții, în diferite clase ?

La ce teme și lecții se pot da informații în legătură cu aceste profesiuni ?

— În ce mod se pot furniza asemenea informații la lecție ? Cum se pot integra în „contextul unei lecții" ?

— Cum pot fi îndrumați elevii care manifestă interese și aptitudini speciale la un anumit obiect, spre un anumit grup de profesiuni ? Cum li se poate acorda ajutor elevilor la dezvoltarea intereselor și aptitudinilor ?

Dacă lista profesiunilor și a lecțiilor la care pot fi amintite se elaborează încă de la începutul anului, modul în care se vor furniza informațiile se stabilește, desigur, la pregătirea fiecărei lecții.

d) Cum poate proceda profesorul la lecție ? În principiu, informarea profesională la lecție poate fi făcută, atît în cadrul explicațiilor (plecîndu-se de la exemple de aplicare a cunoștințelor în practică), cît și al *verificării* sau *fixării* cunoștințelor (cerînd elevilor exemple noi și demonstrîndu-le importanța unor cunoștințe pentru anumite profesiuni).

De exemplu, la lecțiile de fizică, în clasa a IX-a, explicîndu-se legea lui Bernoulli, pot fi aduse în discuție profesiunile de hidrotehnician și termotehnician ; lecția despre înmulțirea plantelor, predată la botanică în clasele a V-a și a IX-a, dă prilejul să se vorbească despre profesiunile de horticultor, viticultor ; la

tema de geografie fizică „Minerale și roci“, studiată în clasele a VII-a și a IX-a, profesorul poate prezenta elevilor profesiunea de geolog ; la chimie, tema „Mase plastice“, predată în clasele a VIII-a și a IX-a, este legată de profesiunile de laborant, operator chimist, de tehnician sau de inginer chimist.

O contribuție însemnată pot aduce în acest sens și lecțiile *introductive* la anumite capitole sau chiar la obiectele noi, care urmează să fie studiate (fizică, chimie, biologie etc.), precum și la lecțiile de *sistematizare*, care trec în revistă un volum mai mare de cunoștințe, priceperi și deprinderi din unghiuri de vedere diferite, cu aplicații variate la diverse domenii de activitate.

Aducînd în discuție astfel de profesiuni, profesorul poate să dea indicații sumare în legătură cu specificul muncii și posibilitățile de calificare profesională [1].

Prezentăm un exemplu de la o lecție de *lucrări practice de laborator la fizică* (clasa a IX-a), la care s-a făcut verificarea legii plutirii.

Prin metoda conservației au fost actualizate principalele cunoștințe necesare la lucrarea practică (enunțarea legii lui Arhimede și condiția de echilibru pentru un corp liber scufundat într-un lichid) și s-a precizat modul de efectuare a lucrării practice. Apoi elevii au lucrat grupați cîte doi la o masă de lucru : au stabilit poziția de echilibru a eprubetei (și au marcat-o), au măsurat volumul de apă dislocuit și au dedus legea plutirii.

Plecînd de la analiza poziției de echilibru a eprubetei, profesoara a arătat aplicațiile practice ale legii în construcția de nave, discutînd cu elevii despre : condițiile pe care trebuie să le respecte constructorii, pentru ca navele să plutească în echilibru stabil, șantierele navale existente la noi în țară, nevoia de cadre în această ramură, pregătirea constructorilor navali la Institutul politehnic din Galați, principalele cerințe față de pregătirea științifică a constructorilor de nave etc.

Lecția s-a încheiat cu rezolvarea unei probleme referitoare la condiția de plutire a vapoarelor.

De asemenea, este foarte util să li se recomande elevilor la fiecare obiect de învățămînt o bibliografie minimală (facultativă) cu lucrări științifice accesibile sau lucrări de știință popularizată, care contribuie la dezvoltarea interesului pentru știință și pentru diferite profesiuni.

Esențial este să se insiste mai mult asupra *activităților* în care se aplică cunoștințele (de exemplu, anumite procese de pro-

---

[1] Conform tematicii date la p. 16, punctul *c*.

ducție), decît asupra profesiunilor ca atare. Acest mod de a proceda duce la dezvoltarea interesului pentru cunoștințe și pentru un anumit domeniu de activitate și, indirect, la educarea intereselor cognitive cu direcționarea profesională. Atunci cînd n-au o legătură firească cu celelalte cunoștințe predate, informațiile concrete despre profesiuni pot fi omise cu totul.

De altfel, nu trebuie să se încerce să se dea totul despre o profesiune, într-o singură lecție. Se poate reveni asupra aceleiași profesiuni, cu noi amănunte, în alte lecții, cînd se oferă un prilej mai nimerit. De asemenea, nu e cazul să se amintească, cu orice preț, un număr mare de profesiuni. Dacă la un obiect de învățămînt (de exemplu : chimia) se menționează pe parcursul anilor de studii un număr oarecare de profesiuni, dar se analizează mai atent specificul muncii numai în 3—4 profesiuni, considerăm că este suficient ; aceasta ar însemna, pe ansamblul obiectelor studiate în școală, să le vorbim elevilor despre circa 40—50 de profesiuni.

e) Toate aceste informații profesionale, date în cadrul lecțiilor, se adaugă la informațiile primite în școală pe alte căi — filme, vizite, lectură, activitate în cercuri etc. — contribuind la formarea unui tablou cît mai complet al diferitelor profesiuni.

2. INFORMAREA PROFESIONALĂ A ELEVILOR ÎN ORA DE DIRIGENȚIE

Se știe că dirigintele, în condițiile actuale, este principalul factor al orientării profesionale în școală. El are rolul de coordonator al tuturor acțiunilor de orientare profesională la nivelul clasei, realizînd — în mod direct sau indirect — cunoașterea elevilor și informarea lor în legătură cu diferitele școli și profesiuni la care au acces după absolvirea școlii.

Ce poate face dirigintele pentru informarea profesională a elevilor și educarea intereselor lor profesionale ? Principalele mijloace prin care dirigintele are posibilitatea să realizeze aceste sarcini sînt *activitățile speciale organizate în orele de dirigenție și acțiunile de orientare profesională la care colaborează cu ceilalți profesori* (vizite în producție, întîlniri cu reprezentanții unor profesiuni, vizionări de filme etc.). Dintre acestea,

vom prezenta aici numai mijloacele de informare profesională în cadrul orelor de dirigenție.[1]

a) La toate clasele, dar mai ales la clasele VIII, IX și XII, sînt indicate *discuții cu elevii* în legătură cu :

— Aspirațiile lor profesionale și proiectele de viitor. Din aceste discuții se poate determina și gradul de cunoaștere a profesiunilor, ceea ce va constitui punctul de plecare pentru informările viitoare.

— Profesiunile cunoscute cu ocazia vizitelor în producție, a vizionării unor filme documentare sau artistice, întîlnirilor cu reprezentanții unor profesiuni etc. (făcîndu-se precizări în legătură cu specificul muncii, cerințele de pregătire profesională și de cultură generală etc.).

— Anumite cărți — recomandate de diriginte și citite de elevi — care cuprind indicații despre școli, profesii și despre alegerea profesiunii. De exemplu, se citesc și se discută cu mult interes cărțile „Amintiri despre anii de școală", și „Gînduri despre anii de studenție", apărute în Editura politică, în 1966.

Iată cum a decurs o oră de dirigenție la o clasă a VIII-a, în care s-a discutat cartea „Amintiri despre anii de școală".

Cartea fusese recomandată de diriginte pentru lectură încă de la începutul trimestrului II. Ca să poată fi citită de toți elevii clasei, dirigintele a procurat de la biblioteca școlii și de la alte biblioteci 20 de exemplare, pe care le-a distribuit elevilor (urmînd să citească doi elevi pe rînd același exemplar). S-a atras atenția elevilor să extragă ideile principale ale cărții, în vederea discuției din clasă.

La ora de dirigenție, care s-a ținut aproximativ după o lună și jumătate, discuția a decurs în felul următor :

— Printr-o convorbire introductivă, condusă cu abilitate de diriginte, s-au formulat de către elevi cîteva din principalele probleme tratate în carte : condițiile pentru învățătură în trecut și azi ; necesitatea pregătirii multilaterale în timpul școlii ; folosirea timpului liber ; criteriile alegerii școlii și profesiunii ; dragostea pentru profesiune și pasiunea în muncă.

— S-a adus apoi în discuție fiecare problemă, cerîndu-se elevilor s-o explice și s-o exemplifice cu material concret din carte. Dirigintele a pus întrebări de tipul : „De ce este nevoie să te pregătești bine la toate obiectele de învățămînt" ?, „Ce trebuie să avem în vedere atunci cînd alegem școala și profesiunea pe care le vom urma" ? etc. Într-o atmosferă foarte animată, elevii au conturat clar ideile, colorîndu-le cu exemplele care i-au impresionat mai mult. A fost însă nevoie de o atentă dirijare a discuției, deoarece unii elevi erau atrași mai mult de latura anecdotică și nu sesizau întotdeauna ideile ilustrate de fapte.

---

[1] Celelalte acțiuni de orientare profesională, desfășurate în afara orei de dirigenție, sînt prezentate în celelalte capitole ale materialului.

— Concluziile finale ale dirigintelui au fost foarte scurte, subliniind doar ideile esențiale care trebuiau reținute.

Evident, o oră de dirigenție cu această temă se poate desfășura și după alt plan; noi am prezentat aici doar o variantă posibilă pe care am aplicat-o. Important este ca toți elevii să citească lucrarea înainte de oră, iar în cadrul discuției să se pună în evidență ideile de bază, care ar trebui să devină convingeri intime pentru elevi și un îndreptar în procesul alegerii profesiunii.

b) *Informările făcute de diriginte* în legătură cu școlile sau instituțiile de învățămînt superior, în care își pot continua studiile absolvenții școlii generale sau liceului, sînt absolut necesare pentru orientarea elevilor; ei trebuie ajutați să cunoască din timp posibilitățile pe care le au la absolvire. Informîndu-i în legătură cu școlile, îi informăm totodată și asupra profesiunilor pentru care pregătesc aceste școli.

— Elevii din școala generală (și mai ales cei din clasa a VIII-a) trebuie să primească, în primul rînd, *informații despre școlile profesionale, liceele de specialitate și liceul teoretic* și anume: profilul școlii, condițiile de admitere și de școlarizare, perspectivele pe care le deschid aceste școli, conținutul muncii în principalele profesiuni etc. Elevii din liceu au nevoie de informații în legătură cu școlile tehnice post-liceale și instituțiile de învățămînt superior.

La o asemenea oră de dirigenție, ținută la o clasă a IX-a, de la un liceu din București, dirigintele a plecat de la constatarea că doar 3 elevi din clasă și-au manifestat intenția de a urma școli tehnice și încă cu unele rezerve (ca răspuns la întrebarea „Ce școală superioară vrei să urmezi și ce profesiune ți-ai ales"? Restul elevilor au indicat numai instituții de învățămînt superior.

Înainte de oră, dirigintele a făcut cu elevii o vizită la *Școala tehnică de construcții*, unde au primit toate explicațiile necesare și au văzut lucrări interesante în atelierele de proiectare, care au produs o impresie deosebită asupra elevilor.

— Comentînd răspunsurile elevilor la chestionar — și făcînd trimiteri la vizita amintită —, dirigintele a arătat importanța școlilor tehnice și valoarea socială a profesiunilor pentru care pregătesc aceste școli, cu intenția de a trezi interesul elevilor. Concluzia, care a rezultat din acest scurt comentariu, a fost aceea că este greșită atitudinea de indiferență și subestimare a școlilor tehnice.

— S-a prezentat apoi rețeaua școlilor tehnice din București (pe baza „Îndrumătorului" editat de Ministerul Învățămîntului), folosindu-se și unele panouri cu rețeaua școlară, alcătuite special în acest scop.

Școlile tehnice au fost prezentate pe ramuri de activitate (industrie, sănătate și prevederi sociale, cultură și artă etc.). La fiecare tip de școală s-au prezentat sumar următoarele date: secțiile școlii (specialitățile și profesiunile pentru care pregătesc aceste școli, durata studiilor, condițiile de admitere și școlarizare. Totodată, au fost indicate școlile pentru care

pregătește mai bine secția reală și școlile pentru care pregătește mai bine (sau tot atît de bine) secția umanistă.

În continuare, dirigintele le-a recomandat elevilor anumite surse pentru documentarea ulterioară independentă (procurarea și studierea îndrumătorului, vizitarea ocazională a unor școli tehnice, informații adunate din presă, de la cunoștințe etc.).

Într-o altă oră, din trimestrul următor, dirigintele le-a prezentat elevilor o informare similară în legătură cu instituțiile de învățămînt superior.

c) În egală măsură elevii trebuie să fie informați și în legătură cu posibilitățile de *calificare în producție*, cu cele de a urma *școli serale* sau *cursuri fără frecvență*.

Informațiile despre școlile de nivel mediu și instituțiile de învățămînt superior pot fi luate din îndrumătoarele editate anual de Ministerul Învățămîntului.

Pe lîngă aceste informații, date în orele de dirigenție, este indicat ca diriginții (cu ajutorul conducerii școlii) să pună la dispoziția elevilor — stimulîndu-i la o documentare suplimentară — îndrumătoarele, prospectele, afișele etc. privitoare la admiterea în diferite tipuri de școli.

În cazul elevilor din clasa a IX-a este necesară o informare specială asupra specificului celor două secții ale liceului (reală, umanistă), pentru care vor trebui să opteze la sfîrșitul clasei a IX-a și a perspectivelor pe care acestea le deschid din punct de vedere școlar și profesional.

La una din orele de dirigenție (în clasele VII—VIII și IX—XII) li se poate vorbi elevilor despre *criteriile alegerii profesiunii*.

Este bine ca o asemenea informare făcută de diriginte să aibă la bază cunoașterea preferințelor profesionale ale elevilor (printr-un chestionar) și să fie urmată de discuții cu elevii, în care aceștia să explice ce i-a determinat să opteze pentru o profesiune sau alta.

Tot pentru informarea școlară și profesională a elevilor, dirigintele poate invita la ora de dirigenție (atunci cînd este posibil) pe părinții elevilor care să le vorbească despre profesiunile lor.

Cîte ore de dirigenție poate rezerva dirigintele pentru discutarea problemelor de orientare profesională ? Ținînd seama de faptul că la orele de dirigenție trebuie discutate și alte teme educative și de faptul că elevii mai primesc informații și pe alte căi, pentru informarea profesională a elevilor s-ar putea

folosi trimestrial pînă la o treime din numărul orelor de dirigenţie (mai ales în clasele ultime ale ciclului).

Desigur, nu este necesar întotdeauna să se folosească întreaga oră de dirigenţie numai pentru probleme de orientare profesională. Important este ca într-un an şcolar să se parcurgă întreaga programă a muncii educative şi totodată să se asigure o permanenţă a preocupărilor (diriginţilor şi elevilor) pentru orientarea profesională.

Se impune însă o planificare cît mai chibzuită a acestor activităţi în planul de muncă al dirigintelui pentru fiecare trimestru. Nimic nu trebuie făcut la întîmplare, improvizînd măsurile de orientare profesională. O asemenea atitudine îl împiedică pe diriginte să le pregătească temeinic şi să le asigure eficacitatea.

Pentru reuşita acţiunilor sale în materie de orientare profesională, dirigintele trebuie să acorde o importanţă egală colaborării cu familiile elevilor. În acest sens preocuparea dirigintelui se va axa pe informarea părinţilor elevilor asupra posibilităţii de şcolarizare ulterioară a tinerilor şi de calificare a lor, în raport mai ales cu posibilităţile şi aptitudinile lor reale. E bine cunoscut faptul că unii părinţi nu pot realiza o cunoaştere obiectivă a propriilor lor copii, proiectînd asupra acestora aspiraţii profesionale proprii, neîmplinite în tinereţe. Informarea părinţilor se poate organiza prin discuţii personale şi colective, prin lectorate etc.

Colaborarea dirigintelui cu organizaţiile de tineret, mai ales în iniţierea acţiunilor cu scop informaţional (vizite, întîlniri cu cadre din producţie ş.a.), adaugă un plus de posibilităţi mijloacelor de informare profesională a elevilor.

Informarea profesională trebuie realizată frontal, dar în unele situaţii concrete din clasă şi pe grupe restrînse sau chiar individual.

Pentru a evita supraîncărcarea dirigintelui, se recomandă degrevarea lui de unele sarcini din şcoală (responsabilităţi în cadrul comisiilor metodice, participarea la brigăzi etc.).

Aportul *medicului şcolar* în orientarea profesională este deosebit de important. Nu este posibilă o orientare profesională ştiinţifică fără colaborarea medicului şi a personalului medical ajutător. De aceea, să se organizeze cu atenţie, în fiecare şcoală, examinarea medicală periodică a elevilor, consemnîndu-se cu regularitate rezultatele în fişele medicale şi în dosarele de orien-

tare profesională ale lor. Directorul școlii și diriginții — la școlile la care nu există psihologi școlari — au sarcina să colaboreze cu medicul școlar la programarea consultațiilor și la înregistrarea rezultatelor.

Medicul școlar va aprecia dacă sănătatea elevilor, nivelul lor de dezvoltare, integritatea funcțională a organismului lor (sau eventualele deficiențe) corespund cerințelor profesiunii (școlii) pe care aceștia vor s-o îmbrățișeze. Ei vor comunica diriginților observațiile lor cu privire la evoluția sănătății fiecărui elev, vor consemna evenimentele care au avut sau ar putea să aibă urmări importante asupra dezvoltării ulterioare a acestuia, semnalînd mai ales cazurile în care există o contradicție (incompatibilitate) între aspirațiile profesionale și starea sanitară prezentă și de perspectivă a elevului.

3. CONSULTAȚIILE

Consultațiile reprezintă o formă de muncă cu elevii și uneori cu părinții acestora, în vederea realizării unui acord între școală și familie cu privire la viitoarea școală (profesiune) a copilului. Ele pot fi acordate de către diriginte sau de către psihologul școlar, acolo unde acesta există, tuturor elevilor și în special celor din clasele a VIII-a și a XII-a, precum și părinților.

Avantajul pe care-l prezintă această formă de lucru cu elevii sau cu părinții acestora constă în faptul că prin ea se poate aborda multilateral problema, tratînd-o la modul concret și în funcție de condițiile specifice fiecărui caz în parte. Caracterul ei individual, discret și binevoitor, ajutorul acordat prin consultație, adesea la cerere, celor în cauză fac ca efectul ei educativ să fie puternic și uneori imediat.

Consultațiile devin un important mijloc de propagandă profesională, o cale de influențare sistematică a opiniilor elevilor și părinților și de realizare a obiectivelor școlii.

Scopul acestora este de a-i ajuta pe elevi să-și precizeze școala (profesiunea), să se documenteze asupra acesteia și să ia o hotărîre pe baza unor date obiective. Cînd se acordă și părinților consultații ele urmăresc să vină în sprijinul acestora pentru a le arăta cum să trateze problema alegerii profesiunii și cum să ajute copilului să rezolve corect această chestiune. Consulta-

ţiile pot fi acordate fie separat părinţilor sau copiilor, fie împreună ambelor părţi.

Rezultatul lor depinde, adeseori, de relaţiile de încredere stabilite în prealabil între diriginte şi familie. Este de dorit ca ele să aibă loc numai după ce s-au creat premisele succesului (alte convorbiri preliminare, apropierea de familie, cererea părinţilor sau elevului, adunarea datelor necesare despre elev, cunoaşterea preferinţelor sale etc.). Date despre elev pot fi adunate de la ceilalţi profesori, de la comandantul de pionieri, pedagogul şcolar, medicul şcolii etc. de către diriginte sau psihologul şcolar. Este de dorit ca atunci cînd dirigintele acordă consultaţii unui elev să cunoască şi opinia familiei cu privire la orientarea şcolară şi profesională a elevului, pentru a putea face recomandările ce se impun în funcţie de scopul urmărit.

Consultaţiile se pot desfăşura după următorul plan :

a) Interesele, înclinaţiile şi aptitudinile deosebite ale copilului (pe baza datelor consemnate de diriginte în prealabil, acestea fiind culese de la profesorii clasei, familiei etc.).

b) Şcoala, profesiunea sau grupul de profesiuni spre care este atras şi pe care elevul doreşte să le aleagă.

c) Corespondenţa dorinţelor copilului cu starea lui de sănătate (eventualele contraindicaţii medicale).

d) Concluziile consultaţiei cu recomandările respective.

Fireşte că acest plan are un caracter relativ, mai mult orientativ, deoarece consultaţiile trebuie să aibă un profil individual, să ţină seama de situaţia concretă şi să se adapteze fiecărui caz în parte. Uneori consultaţia are doar caracterul unei convorbiri apropiate, în care se pune problema, i se dă copilului de gîndit, urmînd ca recomandarea sau concluzia să fie dată într-o altă şedinţă.

Sfatul dat copilului sau părinţilor va avea caracterul unei convorbiri, al unei îndrumări binevoitoare, va fi sprijinit pe fapte concrete şi va fi cît mai convingător, lăsînd, bineînţeles în ultimă instanţă, libertatea celor în cauză să decidă singuri.

4. VIZITELE ÎN PRODUCŢIE

a) Pentru orientarea profesională a elevilor — mai precis pentru informarea lor în legătură cu diferitele şcoli şi profesiuni, precum şi pentru dezvoltarea intereselor lor şcolare şi

profesionale, — se pot folosi și *vizitele organizate în mod obișnuit în cadrul unor obiecte de învățămînt (cultură tehnică, fizică, chimie, științe biologice etc.).* Valorificarea lor pentru orientarea școlară și profesională se poate face introducîndu-se în tematica fiecărei vizite și anumite obiective specifice (legate de cunoașterea profesiunilor întîlnite).

De altfel, ori de cîte ori este posibil, acțiunile de orientare profesională trebuie contopite cu celelalte activități școlare, atît pentru a spori eficacitatea muncii instructiv-educative (prin stimularea intereselor), cît și pentru a preveni supraîncărcarea, economisind timpul elevilor, al profesorilor și al muncitorilor din întreprinderi. Este indicat ca înseși vizitele în producție, care completează cursul de cultură tehnică, să fie organizate ca *vizite complexe*, urmărindu-se simultan însușirea sau consolidarea cunoștințelor la mai multe obiecte de învățămînt (și bineînțeles și anumite obiective de orientare profesională).

Pentru ca vizitele obișnuite în producție să devină o metodă eficace de informare profesională a elevilor, în organizarea și desfășurarea lor trebuie să se țină seama de anumite condiții :

— Profesorii (de tehnologie, fizică etc.) care organizează asemenea vizite trebuie să-și propună — în subsidiar — și informarea elevilor în legătură cu profesiunile întîlnite în întreprinderile vizitate. Se impune, de aceea, documentarea profesorilor înșiși printr-o vizită prealabilă în întreprindere, pentru a cunoaște procesul tehnologic al producției, locurile de muncă și a discuta cu specialiștii.

— Este necesar să se ceară elevilor ca, în timpul vizitei, să adune informații în legătură cu : conținutul și specificul muncii în profesiunile întîlnite, condițiile de muncă și de salarizare, modul de calificare (școlile care pregătesc).

Înainte de vizită, se recomandă să se dea elevilor un chestionar, care să cuprindă toate problemele urmărite în timpul vizitei și care să-i îndrumeze pe elevi la adunarea materialului prin observație, explicațiile primite și discuțiile cu specialiștii. Din acest chestionar nu trebuie să lipsească nici întrebările menționate referitoare la profesiuni. Desigur, li se atrage atenția elevilor din școala generală în primul rînd asupra profesiunilor de muncitor calificat, iar elevilor din liceu asupra profesiunilor de calificare medie (tehnician) și calificare superioară (inginer).

— Deşi elevii au sarcina „să observe“ şi „să întrebe“ tot ceea ce-i interesează în legătură cu profesiunile, nu este suficient să ne limităm la atît, pentru că informaţia elevilor ar rămîne astfel incompletă. De aceea este indicat ca înşişi specialiştii (tehnicieni, maiştri sau ingineri din întreprindere), care au rolul de ghid — sau profesorii, bine documentaţi în prealabil, — să le dea elevilor explicaţiile necesare (Rolul întrebărilor puse de elevi este mai mult de a-şi clarifica unele probleme şi de a-şi completa informaţia).

Explicaţiile referitoare la profesiunile din întreprindere se pot da, împreună cu explicaţiile pentru celelalte probleme, în cîteva momente ale vizitei : *la începutul ei*, cînd se face o prezentare generală a întreprinderii, a secţiilor care vor fi vizitate şi a proceselor tehnologice care au loc în aceste secţii (această prezentare se face, de regulă, într-un loc liniştit : o sală de curs, de şedinţă etc.) ; *în timpul vizitării* secţiilor, se pot da şi unele indicaţii în legătură cu atribuţiile diferiţilor specialişti, atunci cînd se prezintă procesul de producţie. (Posibilităţile sînt însă mai mici în această etapă, deoarece zgomotul maşinilor face extrem de dificile explicaţiile la un număr mare de elevi ; anumite date se pot obţine prin observaţia independentă şi întrebările adresate direct specialiştilor). Momentul cel mai potrivit pentru informarea profesională a elevilor îl constituie însă *discuţia de încheiere* a vizitei (care are loc tot într-o sală liniştită, ca şi informarea introductivă) — cînd se face o *recapitulare* a cunoştinţelor, pentru completarea şi precizarea lor.

Cu această ocazie, profesorul care conduce vizita poate verifica informaţiile despre profesiuni adunate de elevi, dînd la nevoie date suplimentare.

Pentru ca vizita să fie utilă din punct de vedere instructiv şi educativ, iar munca întreprinderii vizitate să nu fie stînjenită, este de dorit ca elevii dintr-o clasă să fie împărţiţi în 2—3 grupe, ceea ce ar uşura explicaţiile în condiţiile improprii din secţiile de producţie şi ar evita riscul accidentelor. (Fiecare grupă ar urma să fie condusă de către un profesor sau acelaşi profesor ar putea conduce toate grupele, dacă le-ar chema la întreprindere, în aceeaşi zi, la ore diferite). Ori de cîte ori este posibil, explicaţiile vor fi date de profesorii care conduc vizita, pentru a răpi cît mai puţin din timpul specialiştilor din întreprindere (aceasta presupune o bună documentare a profesorilor respectivi). Pentru a menţine constantă atenţia şi receptivitatea elevi-

lor, vizitele n-ar trebui să dureze mai mult de 1—1 1/2 ore la clasele V—VIII şi 1 1/2—2 ore la clasele IX—XII, introducînd — în funcţie de vîrsta elevilor — şi una sau două pauze pentru destindere.

Informaţiile profesionale căpătate de elevi cu ocazia acestor vizite pot constitui baza unor referate sau discuţii cu ei în orele de dirigenţie.

b) Vizitele în producţie legate de anumite obiecte de învăţămînt (şi determinate de conţinutul programelor şcolare) sînt importante, dar nu suficiente pentru a cunoaşte diversitatea profesiunilor din principalele sectoare de activitate socială. De aceea, este recomandabil să se organizeze — în timpul anului şcolar sau în excursiile din vacanţă — şi alte vizite : în întreprinderi industriale cu profiluri variate, în unităţi agricole (pentru elevii de la oraş), în diferite instituţii cu profil sanitar, economic, cultural etc. (policlinici, spitale, laboratoare medicale şi farmaceutice, servicii statistice, biblioteci, creşe etc.), precum şi în şcoli de calificare (profesionale, tehnice, instituţii de învăţămînt superior).

Aceste vizite — care se fac în timpul liber al elevilor — ar urma să fie organizate de către diriginte (sau psihologul şcolar) în colaborare cu profesorii de specialitate şi cu medicul şcolar (în instituţiile cu profil sanitar). Pentru a nu-i supraîncărca pe elevi şi pe diriginţi este recomandabil să nu se organizeze mai mult de 1—2 vizite pe trimestru.

În ultimele clase ale şcolii generale şi liceului, vizitele ar trebui să se facă numai cu elevii care şi-au manifestat interesul pentru şcolile, întreprinderile sau instituţiile respective, urmărindu-se completarea informaţiei şi consolidarea intereselor profesionale. Faptul că vizitele se efectuează cu colective mici de elevi — grupaţi după interesele manifestate — permite o organizare mai bună a lor şi totodată răspunde în mod direct preferinţelor elevilor.

În ceea ce priveşte metodica acestor vizite, menţionăm că ele pot fi pregătite şi desfăşurate aproximativ în acelaşi fel ca orice altă „vizită în producţie".

Deşi sînt deosebit de importante pentru cunoaşterea profesiunilor şi dezvoltarea intereselor profesionale — mai ales prin impresia puternică pe care o produce contactul direct cu munca şi specialiştii —, vizitele în producţie vor fi organizate cu multă

lor, vizitele n-ar trebui să dureze mai mult de 1—1 1/2 ore la clasele V—VIII şi 1 1/2—2 ore la clasele IX—XII, introducînd — în funcţie de vîrsta elevilor — şi una sau două pauze pentru destindere.

Informaţiile profesionale căpătate de elevi cu ocazia acestor vizite pot constitui baza unor referate sau discuţii cu ei în orele de dirigenţie.

b) Vizitele în producţie legate de anumite obiecte de învăţămînt (şi determinate de conţinutul programelor şcolare) sînt importante, dar nu suficiente pentru a cunoaşte diversitatea profesiunilor din principalele sectoare de activitate socială. De aceea, este recomandabil să se organizeze — în timpul anului şcolar sau în excursiile din vacanţă — şi alte vizite : în întreprinderi industriale cu profiluri variate, în unităţi agricole (pentru elevii de la oraş), în diferite instituţii cu profil sanitar, economic, cultural etc. (policlinici, spitale, laboratoare medicale şi farmaceutice, servicii statistice, biblioteci, creşe etc.), precum şi în şcoli de calificare (profesionale, tehnice, instituţii de învăţămînt superior).

Aceste vizite — care se fac în timpul liber al elevilor — ar urma să fie organizate de către diriginte (sau psihologul şcolar) în colaborare cu profesorii de specialitate şi cu medicul şcolar (în instituţiile cu profil sanitar). Pentru a nu-i supraîncărca pe elevi şi pe diriginţi este recomandabil să nu se organizeze mai mult de 1—2 vizite pe trimestru.

În ultimele clase ale şcolii generale şi liceului, vizitele ar trebui să se facă numai cu elevii care şi-au manifestat interesul pentru şcolile, întreprinderile sau instituţiile respective, urmărindu-se completarea informaţiei şi consolidarea intereselor profesionale. Faptul că vizitele se efectuează cu colective mici de elevi — grupaţi după interesele manifestate — permite o organizare mai bună a lor şi totodată răspunde în mod direct preferinţelor elevilor.

În ceea ce priveşte metodica acestor vizite, menţionăm că ele pot fi pregătite şi desfăşurate aproximativ în acelaşi fel ca orice altă „vizită în producţie".

Deşi sînt deosebit de importante pentru cunoaşterea profesiunilor şi dezvoltarea intereselor profesionale — mai ales prin impresia puternică pe care o produce contactul direct cu munca şi specialiştii —, vizitele în producţie vor fi organizate cu multă

grijă și prudență. Ele nu trebuie să ducă la supraîncărcarea elevilor și nici la stînjenirea muncii din întreprinderile și instituțiile vizitate. O planificare a tuturor vizitelor, la nivelul fiecărei clase, este absolut necesară.

5. ÎNTÎLNIRILE CU REPREZENTANȚII UNOR PROFESIUNI

a) Întîlnirile și discuțiile cu reprezentanții unor profesiuni și instituții de învățămînt constituie un mijloc eficace de informare școlară și profesională. Ele au scopul să furnizeze elevilor — uneori și părinților — datele necesare în legătură cu specificul școlii și profesiunii la care au acces absolvenții claselor a VIII-a și a XII-a.

b) Asemenea întîlniri și discuții pot fi organizate în toate clasele V—VIII și IX—XII, dar sînt mai necesare în clasele de absolvire, pentru completarea informației elevilor și definitivarea alegerii școlii și profesiunii.

În funcție de necesitățile de informare și de posibilitățile școlii, aceste întîlniri pot fi organizate fie pentru elevii unei anumite clase (de exemplu, elevii din clasele paralele a VIII-a, a IX-a sau a XII-a), fie pentru grupe de clase (clasele VII—VIII, IX—X etc.). În timp ce cu clasele V—VII și IX—XI — la care se urmărește formarea treptată a unor interese profesionale multilaterale — e normal să se organizeze întîlniri pentru toți elevii din clasă, la clasele de absolvire (a VIII-a și a XII-a) este indicat ca întîlnirile să aibă loc *pe grupe de elevi*, în funcție de preferințele profesionale ale acestora. De exemplu, pentru elevii tuturor claselor a XII-a, care intenționează să urmeze medicina, s-ar putea organiza o întîlnire cu medici de diferite specialități, iar pentru elevii din aceleași clase, care se orientează spre școli tehnice cu profil industrial, o întîlnire cu tehnicieni din acest sector etc.

Atunci cînd este posibil, se recomandă să fie invitați la aceste întîlniri și părinții elevilor, deoarece au și ei nevoie de astfel de informații. Pe baza informațiilor primite simultan de elevi și de părinți se pot clarifica — prin discuții în familie — multe din preferințele și intențiile elevilor și părinților.

c) Pe cine solicităm să vorbească în asemenea ocazii ?

Pot fi invitaţi să le vorbească elevilor mai multe categorii de specialişti :

Pentru elevii claselor V—VIII ale şcolii generale ne adresăm, în primul rînd, directorilor şi cadrelor didactice de prestigiu din şcolile profesionale şi liceele de specialitate (indicaţii în legătură cu liceele de cultură generală pot da oricînd profesorii din şcoala generală). În al doilea rînd, este necesar să invităm specialişti din producţie — dintre figurile cele mai reprezentative — cu calificări de muncitor şi de tehnician, în diverse specialităţi.

Pentru elevii din liceele teoretice vom invita numai reprezentanţi ai şcolilor tehnice post-liceale şi ai instituţiilor de învăţămînt superior, precum şi specialişti pregătiţi în aceste şcoli (tehnicieni şi ingineri din industrie, agricultură, construcţii etc., cadre din sectorul sanitar, cercetător ştiinţific ş.a.).

d) Întîlnirea devine mai interesantă şi mai atrăgătoare dacă se prezintă profesiuni variate : de exemplu, la o întîlnire cu elevii din clasele IX—X pot vorbi un tehnician constructor, un medic internist, un inginer mecanic, un geolog etc.

În orice caz, nu este recomandabil să vorbească mai mult de trei sau patru specialişti la aceeaşi întîlnire şi nici mai mult de 15—20 minute fiecare. Expunerile şi discuţiile care urmează nu trebuie să dureze mai mult de o oră şi jumătate, pentru a nu-i plictisi pe elevi şi a nu le risipi interesul.

Specialităţile vorbitorilor se aleg — mai ales pentru clasele de absolvire — în funcţie de preferinţele profesionale ale elevilor, identificate prin anchete (chestionare) şi discuţii prealabile. Desigur, se pot prezenta şi profesiuni care n-au fost indicate în răspunsurile elevilor (în special, în clasele V—VII şi IX—X), pentru a le atrage atenţia asupra unor profesiuni neglijate, dar în care este nevoie de cadre.

e) Pentru ca întîlnirile să fie cît mai utile pentru elevi, expunerile participanţilor ar trebui să aibă aspectul unor mici „monografii profesionale", prezentate după o tematică stabilită şi comunicată din timp vorbitorilor. Sugerăm, pentru toate profesiunile, următoarea tematică generală : a) importanţa socială a profesiunii ; b) conţinutul şi specificul muncii în profesiunea respectivă ; c) calităţile morale şi fizice pe care le cere profesiunea (şi eventualele contraindicaţii medicale) ; d) satisfacţiile morale şi materiale pe care le oferă profesiunea ; e) modul de calificare : ce şcoală sau facultate pregăteşte pentru profesiunea

respectivă, condițiile de admitere, de încadrare în muncă, de perfecționare profesională etc.

În funcție de nevoile școlii care organizează întîlnirea, specialiștii pot fi solicitați să vorbească fie numai despre profesiunea lor, fie despre întregul grup al profesiunilor înrudite. De pildă, unui medic i s-ar putea cere să vorbească despre toate specialitățile principale ale profesiunii : internist, chirurg, pediatru, stomatolog etc.

f) Cum se pot desfășura asemenea întîlniri ale elevilor cu reprezentanții profesiunilor ?

În mod normal, discuțiile ar trebui să fie conduse de directorul școlii, psihologul școlar (în școlile experimentale) sau un alt profesor din școală.

După expunerile făcute de specialiștii invitați, este indicat ca elevii și părinții să pună întrebări, la care răspund specialiștii, completînd informațiile date.

La sfîrșit, după ce reprezentantul școlii trage concluziile, este de dorit să se prezinte un film documentar adecvat (de exemplu, „Hieroglifele pămîntului", „Vîrste", „Pasiuni" etc.). Dacă nu este posibil, s-ar putea prezenta, pentru destindere, un film artistic sau un mic program artistic pregătit de elevi.

g) Întîlnirile urmează să fie organizate de către diriginții claselor interesate, în colaborare cu conducerea școlii. Acolo unde este încadrat un psiholog școlar, sarcina principală îi revine acestuia (în colaborare cu conducerea școlii și cu diriginții).

Numărul întîlnirilor cu reprezentanții profesiunilor depinde de gradul de informare a elevilor (adică de cantitatea de informații primită prin alte mijloace — vizite, lectură, filme, conferințe etc.) și de posibilitățile școlii. În general, este recomandabil să se organizeze cîte două sau trei întîlniri anual pentru aceeași categorie de elevi, pentru ca pînă la absolvirea școlii generale sau a liceului să poată primi informații despre cît mai multe profesiuni.

Aceste întîlniri se organizează, de regulă, în timpul liber al elevilor. Uneori se pot programa însă scurte întîlniri și în timpul orelor de dirigenție, făcînd — printr-o schimbare de orar — să coincidă, la clasele paralele, orele din săptămîna respectivă.

Dacă școala nu are o sală adecvată pentru numărul elevilor, întîlnirile pot avea loc în sălile de festivități ale unor întreprinderi apropiate.

6. ORGANIZAREA ACTIVITĂŢILOR DIN TIMPUL LIBER AL ELEVILOR

Folosirea judicioasă a timpului liber poate contribui într-o însemnată măsură la orientarea profesională a elevilor. Preocupările din timpul liber duc mai departe diferitele activităţi de clasă şi cercuri şi în plus de aceasta oferă disponibilităţi suplimentare. Concomitent cu trezirea şi dezvoltarea intereselor de cunoaştere ale elevilor prin conţinutul diferitelor obiecte de învăţămînt, tinerii îşi organizează acasă mici laboratoare de chimie, încearcă depanări şi construcţii de aparate electrice, intervin în gospodărie cu reparaţii de lăcătuşărie, tîmplărie ş.a.m.d. Lectura, mijloacele audio-vizuale, sportul ş.a. completează lista unor asemenea preocupări de timp liber. Influenţa lor se răsfrînge pozitiv nu numai asupra nivelului la învăţătură al elevilor, ci şi în orientarea lor profesională. Unele activităţi din timpul liber, perseverent exercitate, pot determina chiar alegerea profesiunii.

Resursele timpului liber al elevilor sînt asigurate prin două căi : prin planificarea lor de către şcoală (cercuri, activităţi în afară de clasă şi şcoală) şi prin rezervele de timp rezultate după învăţarea lecţiilor.

Rolul primordial al şcolii este acela de organizator al timpului liber al elevilor, într-o etapă de dezvoltare a lor, cînd li se formează deprinderile de muncă raţională şi de utilizare raţională a timpului lor liber. În măsura în care activităţile organizate de şcoală (cercuri, manifestări cultural-artistice şi sportive şi alte activităţi din timpul vacanţelor) au un conţinut interesant, mobilizator, ele îi vor atrage pe elevi. Trebuie să se aibă însă în vedere să fie repartizaţi în diversele activităţi de genul celor menţionate la liberă alegere, fără constrîngeri. „Libera alegere" nu exclude însă acţiunea educativă, lămurirea elevilor asupra posibilităţilor de manifestare în cadrul unei activităţi bine organizate.

Tematica activităţilor libere ale elevilor, conţinutul acestora pot suplimenta eficient informarea profesională. Instaurarea autoconducerii stimulează la rîndul ei iniţiativa, capacitatea de selectare şi apreciere, elemente importante, mai ales în momentele de opţiune profesională.

Şcoala asigură activităţilor din timpul liber al elevilor cadrul organizatoric şi baza materială necesară bunei lor desfăşurări

6. ORGANIZAREA ACTIVITĂŢILOR DIN TIMPUL LIBER AL ELEVILOR

Folosirea judicioasă a timpului liber poate contribui într-o însemnată măsură la orientarea profesională a elevilor. Preocupările din timpul liber duc mai departe diferitele activităţi de clasă şi cercuri şi în plus de aceasta oferă disponibilităţi suplimentare. Concomitent cu trezirea şi dezvoltarea intereselor de cunoaştere ale elevilor prin conţinutul diferitelor obiecte de învăţămînt, tinerii îşi organizează acasă mici laboratoare de chimie, încearcă depanări şi construcţii de aparate electrice, intervin în gospodărie cu reparaţii de lăcătuşărie, tîmplărie ş.a.m.d. Lectura, mijloacele audio-vizuale, sportul ş.a. completează lista unor asemenea preocupări de timp liber. Influenţa lor se răsfrînge pozitiv nu numai asupra nivelului la învăţătură al elevilor, ci şi în orientarea lor profesională. Unele activităţi din timpul liber, perseverent exercitate, pot determina chiar alegerea profesiunii.

Resursele timpului liber al elevilor sînt asigurate prin două căi : prin planificarea lor de către şcoală (cercuri, activităţi în afară de clasă şi şcoală) şi prin rezervele de timp rezultate după învăţarea lecţiilor.

Rolul primordial al şcolii este acela de organizator al timpului liber al elevilor, într-o etapă de dezvoltare a lor, cînd li se formează deprinderile de muncă raţională şi de utilizare raţională a timpului lor liber. În măsura în care activităţile organizate de şcoală (cercuri, manifestări cultural-artistice şi sportive şi alte activităţi din timpul vacanţelor) au un conţinut interesant, mobilizator, ele îi vor atrage pe elevi. Trebuie să se aibă însă în vedere să fie repartizaţi în diversele activităţi de genul celor menţionate la liberă alegere, fără constrîngeri. „Libera alegere" nu exclude însă acţiunea educativă, lămurirea elevilor asupra posibilităţilor de manifestare în cadrul unei activităţi bine organizate.

Tematica activităţilor libere ale elevilor, conţinutul acestora pot suplimenta eficient informarea profesională. Instaurarea autoconducerii stimulează la rîndul ei iniţiativa, capacitatea de selectare şi apreciere, elemente importante, mai ales în momentele de opţiune profesională.

Şcoala asigură activităţilor din timpul liber al elevilor cadrul organizatoric şi baza materială necesară bunei lor desfăşurări

și conținutul lor. Din punctul de vedere educativ ea asigură formarea intereselor de cunoaștere și a deprinderilor de muncă, manifestarea inițiativelor.

Familiei îi revine de asemenea un rol important, de sprijinitor și colaborator al școlii, în organizarea timpului liber al tinerilor. Cu sprijinul familiei, școala poate impune un conținut corespunzător activităților din timpul liber, în așa mod încît acesta să satisfacă în egală măsură necesitățile de destindere, pe cele instructive și de informare profesională a elevilor (lecturi, vizionări de filme, discuții, activități independente). Ecouri prelungite pot avea vizitele elevilor la locul de muncă al părinților, participarea tinerilor la manifestările cultural-artistice din producție. Contribuția părinților la realizarea sarcinilor de plan și a celor social-obștești va constitui un factor de educare a dragostei pentru muncă a elevilor și de precizare a idealului lor profesional.

În condițiile în care utilizarea timpului liber vine în sprijinul dezvoltării fizice, intelectuale și morale a elevilor acesta se înscrie într-adevăr ca un „spațiu al dezvoltării umane“, cum l-a denumit Marx.

7. CERCURILE DE ELEVI

Cercurile de elevi pot contribui mult, alături de alte mijloace educative, la pregătirea psihologică a elevilor, în vederea alegerii profesiunii de mai tîrziu. Varietatea cercurilor, organizarea lor, criteriile după care se repartizează și grupează elevii în cercuri, conținutul activității lor cu un pronunțat caracter aplicativ-practic, metodele, procedeele și climatul în care se desfășoară această activitate pot avea o înrîurire însemnată asupra personalității elevilor, asupra orientării lor în viitor. Ele pot contribui la adîncirea și consolidarea cunoștințelor obținute de elevi prin activitățile specifice cercului, la cunoașterea domeniilor în care au aplicare. Prin climatul în care trebuie să se desfășoare, cercurile pot oferi posibilități corespunzătoare de cunoaștere și autocunoaștere mai aprofundată a elevilor, de ajutorare și îndrumare a lor spre activități în care pot avea randament și satisfacții.

Utilizarea cu eficacitate a cercurilor de elevi, în munca de informare școlară și profesională, e condiționată de respectarea anumitor cerințe și anume :

a) Cercurile să fie variate, pentru a exista *atît posibilitatea încadrării elevilor* în activitatea sau complexul de activități care corespunde mai bine preferințelor și particularităților lor de dezvoltare, *cît și baza necesară lărgirii sferei* de informare a lor despre cît mai multe domenii de activitate economică și social-culturală, despre cît mai variate specialități și profesiuni pentru care trebuie să se pregătească tineretul nostru școlar și despre condițiile de pregătire pentru acestea, pornindu-se de la nivelul de instruire la care se află elevii în etapa desfășurării acestor activități.

b) La repartizarea elevilor în cercuri trebuie să se țină seamă de *preferințele, înclinațiile* și *aptitudinile* fiecăruia. Să nu intre în aceste cercuri decît cei care au note mari la obiectele și activitățile cu pondere mare. Drept criterii de îndrumare și orientare spre cercuri, trebuie avute în vedere și preocupările în afară de clasă și extrașcolare ale elevilor care nu sînt apreciate prin note, dar care sînt în frecvente cazuri mai semnificative pentru a scoate în evidență interesele, înclinațiile și aptitudinile reale ale școlarilor.

c) Conținutul tematicii fiecărui cerc să aibă un pronunțat caracter aplicativ-practic, pentru că numai așa se poate stabili o legătură organică, firească, între cunoștințele și deprinderile însușite de elevi la diferite obiecte de învățămînt și activitățile în care se aplică aceste cunoștințe, între activitățile respective și profesiunile prin care ele se desfășoară.

d) În cadrul fiecărui cerc pot fi cuprinse și teme cu un conținut special *de informare școlară și profesională*. În acest caz se conturează conținutul activităților cercului, obiectele de învățămînt și activitățile principale și secundare pe care se sprijină programul cercului, se descopăr activitățile în care ele au aplicare, profesiunile legate de aceste activități, școlile care pregătesc pentru astfel de profesiuni și cerințele lor. Acest lucru se face numai cînd restul temelor cercului nu are o aplicare largă încît să se lămurească problema prin ele.

e) În cadrul cercului, fiecare temă să fie pregătită cu grijă și din vreme sub toate aspectele, prin *cointeresarea a cît mai mulți dintre membrii cercului*. După conținutul temei, se pot pregăti pentru informarea școlară și profesională fotomontaje și albume

care să reprezinte ramuri de activitate și posturi de muncă în care au aplicare cunoștințele teoretice etc. Se pot aduna materiale documentare care contribuie la clarificarea și îmbogățirea cunoștințelor elevilor, despre activitățile și profesiunile respective, folosind, pe lîngă cele de mai sus, diferite date bibliografice, informații culese în cadrul vizitelor, a excursiilor, a vizionărilor de filme cu acest caracter etc. prin urmărirea a diferite emisiuni de radio și televiziune cu teme corespunzătoare, stimularea unei activități independente cu un pronunțat caracter creator.

f) Climatul în care se desfășoară activitatea în cercuri trebuie să fie cald, de bună dispoziție, *de participare liberă*. Conducătorul cercului devine — mai mult decît la clasă — un colaborator și un îndrumător apropiat al elevilor, stimulînd permanent activitatea creatoare a acestora.

În acest climat, conducătorul trebuie să cunoască pe fiecare elev în condiții de muncă deosebite de cele de la lecții. El are ocazia să observe ușurința sau greutatea cu care fiecare dintre aceștia înțelege sarcinile, atitudinea fiecăruia față de ele, felul cum își organizează și își începe munca, ritmul de lucru, priceperea și deprinderile în desfășurarea muncii, greutățile pe care le întîmpină și lipsurile pe care le are elevul în cunoștințele legate de înțelegerea și executarea sarcinilor; înclinarea de a lucra mai mult singur sau în echipă; trăirile afective manifestate în timpul lucrului; rezultatele muncii. În funcție de constatările pe care le face în timpul desfășurării activității cercului sau din acțiuni auxiliare legate de munca în cercuri, conducătorul poate descoperi interesele, înclinațiile și aptitudinile fiecărui elev și poate să-l ajute, să-l îndrumeze spre munca în care se poate și informa și forma în direcția vocației sale.

Activitatea în cerc trebuie să devină un mijloc prețios și de autocunoaștere. Însuși elevul poate să-și dea seama de activitățile de cerc care îl atrag mai mult, de lucrările pe care le execută cu mai multă ușurință, mai bine, care îl fac încrezător în forțele proprii ca și de acelea pe care — în aceleași condiții de muncă — le execută greu, simte nevoie de mult ajutor, ori pe care nu le poate duce la capăt fără un sprijin permanent. El se poate lămuri asupra domeniului de activitate care i-ar produce satisfacții, de profesiunea care îl atrage, pentru care s-ar putea pregăti mai bine și pe care ar putea-o exercita cu succes, atît pentru societate, cît și pentru el.

8. ALTE MIJLOACE DE INFORMARE PROFESIONALĂ

a) *Filmele didactice și documentare* pot fi folosite atît în cadrul predării diferitelor obiecte de învățămînt — valorificînd pentru orientarea profesională anumite elemente —, cît și în afara orelor de curs, cînd elevii au ocazia să vizioneze (în școală sau la cinematograf) cicluri de filme documentare. În afară de vizionările făcute în colectiv (pe clase sau pe grupe de clase), elevii pot viziona și individual anumite filme documentare — recomandate de profesori — filme care se rulează la cinematografele publice.

b) *Utilizarea unor emisiuni radiofonice și de televiziune* constituie un alt mijloc util de informare. Este indicat să li se recomande elevilor să urmărească regulat anumite emisiuni radiofonice („Vreau să știu", „Universitatea tehnică radio", „Roza vînturilor", „De ce ? De unde ? De cînd ?" etc.) și de televiziune (emisiunile pentru tineretul școlar) din care pot afla, între altele, și date despre anumite profesiuni.

Cunoștințele căpătate la aceste emisiuni — pentru care este dificil un control direct — ar putea fi valorificate în discuțiile despre profesiuni, care au loc în orele de dirigenție, în cercuri, în convorbirile individuale cu elevii etc.

c) *Olimpiadele și diferitele concursuri școlare* reușesc nu numai să pună în evidență aptitudinile elevilor, ci și să dezvolte în cadrul unei pregătiri adecvate (studierea unor lucrări de specialitate, rezolvare de probleme, efectuarea unor exerciții, lucrări practice, compuneri etc.). Concursurile de diferite tipuri (artistice, sportive, literare etc.), prin modul în care sînt orientate și dirijate, pot stimula interesele elevilor, le pot dezvolta înclinațiile și aptitudinile, îi pot familiariza cu unele aspecte importante ale variatelor profesiuni și cu cerințele pe care acestea le pun în fața candidaților. De pildă, un concurs cu tema „Ce știu despre profesiunea preferată ?" — organizat cu elevii claselor de absolvire din școală — le oferă ocazia să cunoască particularitățile unor ramuri de producție, a profesiunilor pe care doresc să le îmbrățișeze și a condițiilor de pregătire și de perfecționare profesională.

d) În ceea ce privește *lectura elevilor*, pe lîngă lucrările științifice accesibile recomandate la diferite obiecte de învățămînt, este de dorit ca dirigintele (sau psihologul școlar) să indice elevilor, ca bibliografie facultativă, și diferite lucrări literare sau

de știință popularizată, care cuprind elemente de informare profesională (biografii, reportaje, descrieri de călătorii, aventuri etc.).

e) *Fotomontajele tematice*, cu imagini din producția locală și panourile cu rețeaua școlară, pot fi alcătuite de diriginte (psihologul școlar) cu ajutorul elevilor și afișate la locuri vizibile, pentru a sta oricînd la dispoziția elevilor și a-i stimula să se informeze.

f) *Vizitele la muzee și expoziții tehnice*, ca și *excursiile turistico-științifice din timpul vacanțelor*, oferă elevilor, de asemenea, posibilitatea de a acumula noi informații despre munca în diferitele profesiuni.

Folosite cu pricepere — și îmbinate într-un sistem — toate aceste mijloace de informare aduc mari servicii orientării școlare și profesionale a elevilor, prin faptul că le deschid noi orizonturi de cunoștințe și generează sau dezvoltă interesele profesionale.

Ceea ce este important pentru fiecare școală este elaborarea unui program de activitate referitor la orientarea școlară și profesională a elevilor și adaptarea acestuia la condițiile concrete ale școlii.

Conducerea școlii va pune în atenția profesorilor și va antrena în activitatea de orientare școlară și profesională toți factorii educativi din școală (organizațiile de pionieri și U.T.C., comisiile metodice, comisia diriginților etc.), ținînd seama că în acest fel școala va aduce o contribuție importantă la promovarea valorilor și la utilizarea rațională a energiei umane.

BIBLIOGRAFIE MINIMALĂ
pentru orientarea școlară și profesională

Cărți

1. K. Marx și Fr. Engels. *Despre educație și învățămînt*, E.S.D.P., 1960, pag. 47—48 ; 122—123 ; 136—137 ; 178—179 ; 281—283.
2. Nicolae Ceaușescu. *Raport la cel de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura Politică, București, 1965 („Dezvoltarea și perfecționarea cercetării științifice și a învățămîntului", pag. 48—54).
3. Miron Constantinescu. (sub red.) *Cercetări sociologice contemporane*, București, Ed. științifică, 1966, pag. 195—213 ; 214—235 ; 236—257 ; 258—280.
4. Léon A. *Psychopédagogie de l'orientation professionnelle*, 1957, Paris P.U.F.
5. Makarenko A. S. *Opere pedagogice alese*, vol. II, București, E.S.D.P., 1951 ; din cuprins : „Alegerea profesiunii".
6. Parmentier-Beloux M. *Guide pratique du médicin d'orientation professionnelle*, Paris, Masson, 1955.
7. Salade D. *Ce va deveni copilul meu ?*, București, E.S.D.P., 1962,
8. Salade D. *Pregătirea elevilor din clasele V—VIII pentru alegerea profesiunii*, București E.D.P., 1964.

Studii și articole apărute în publicații periodice românești

1. Chircev Anatolie și Chircev Adina. *Pentru o metodică a delimitării intereselor față de atracțiile și preferințele profesionale ale elevilor de vîrstă școlară mijlocie.* Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series psychologia-paedagogia, 1965.

2. Constantinescu Miron. *Probleme ale prelungirii școlarității obligatorii și ale orientării profesionale*, Revista de pedagogie, nr. 6/1966.
3. Dăscălescu Romeo. *Orientarea profesională a elevilor de liceu*, Revista de pedagogie nr. 2/1966.
4. Livezeanu M. *Contribuții la problema orientării profesionale în școală*, Revista de psihologie nr. 1/1960.
5. Petrescu V. *Preocupări privind orientarea profesională a elevilor*, Revista de pedagogie nr. 1/1964.
6. Salade D. *Contribuții la educarea intereselor profesionale la elevii clasei a VIII-a*, Revista de pedagogie nr. 6/1959.
7. Salade D. *Particularități ale dezvoltării intereselor profesionale la elevii claselor a VII-a și a XI-a*, Revista de pedagogie, nr. 5/1961.
8. Salade D. *Orientarea profesională a elevilor din clasa a XI-a*, Revista de pedagogie, nr. 4/1964.
9. Salade D. *Contribuție la metodica orientării profesionale*, Revista de pedagogie nr. 3/1965.
10. Zapan Gh. *Corelația între aptitudinile la diferitele obiecte din învățămîntul mediu, cu concluzii asupra organizării școlare*, Revista de pedagogie nr. 4/1957.
11. Zapan Gh. *Cunoașterea și caracterizarea elevilor în vederea orientării lor profesionale*, Revista de pedagogie nr. 7/1966.
12. Zapan Gh. *Modele experimentale pentru dobîndirea deprinderilor de către școlari în vederea îndrumării profesionale și înlesnirii lor în însușirea unor profesiuni productive*. Revista de pedagogie, nr. 1/1963.
13. *Buletin de documentare pedagogică* nr. 2/1966, p. 30, 36 ; nr. 3—4/1966, p. 19 (Editat de Biblioteca Centrală Pedagogică).
14. *Revista de pedagogie*, nr. 7/1966 ; număr consacrat problemelor orientării școlare și profesionale.
15. *Revista de pedagogie* nr. 8—9 ; număr consacrat problemelor muncii educative în școală, p. 108—144.

Studii și articole apărute în publicații periodice străine *

1. Brassart. M. La recherche des aptitudes dans le premier cycle, L'education national nr. 12/1965.
2. Brunet Suzanne *L'apport des professeurs à l orientation*, Cahiers pedagogiques, nr. 57/1965.

*) Se găsesc la Biblioteca centrală pedagogică, București, str. Zalomit nr. 12.

3. Caullier Jacques *L'apport original du conseiller d'orientation*, Cahiers pédagogiques, nr. 57/1965.
4. Delange Bernard *La rôle du professeur principal*, Cahiers pedagogiques, nr. 37/1955.
5. Le Gat André *Les buts de l'orientation*, Cahiers pedagogiques, nr. 57/1965.
6. Lobry, Marie-Reine *Le connaissance de nos élevès*, Cahiers pédagogiques, nr. 52/1965.
7. Mandra, Robert *La proffesion à travers les hommes*, L'education nationale, nr. 819/1967.
8. Moline Roger *Le dossier scolaire d'orientation, d'observation continue*; Dossiers documentaires nr. 72/1965.
9. Raffestin A. *Orientation et pédagogie*. L'education nationale, nr. 778/1966.
10. Reuchlin, M. *Le conseiller d'orientation*, L'education nationale, nr. 784/1966.
11. Reuchlin, M. *L'orientation, clé du problème*. L'education nationale, nr. 778/1966.
12. ⋆ ⋆ ⋆ *L'organisation de l'orientation scolaire et proffessionnelle*, Bulletin du Bureau international d'éducation, nr. 151/1964.
13. ⋆ ⋆ ⋆ *Conseillers d'orientation et enseignants*. L'éducation nationale, nr. 20/1964.

CUPRINSUL

Redactor responsabil : NICOLAE MARIN
Tehnoredactor : DANIEL ACHILE

Dat la cules 22.07.1967. Bun de tipar 29.08.1967. Apărut 1967. Tiraj 70.000+100 ex. broșate. Hîrtie scris tip II A. 63 g/m², ft. 16/61×86. Coli editoriale 2,570. Coli de tipar 2,5 planșe 1. A. 11 578 C.Z. pentru bibliotecile mari 37—04. C.Z. pentru bibliotecile mici 37.

Tiparul executat sub comanda nr. 70.476 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România